

Štátnický prejav Daniel Mišík

Doktor Schultz stál oproti schodom na oddelenie v Domove Svätého Štefana. Skontroloval hodinky a prešiel rukou po strnisku na brade. Za chrbtom mu zavrzgali výťahové dvere.

Na poschodí vystúpil manželský pár, príbuzní jedného z pacientov. Pozdravili ho, on odzdravil a zostal stáť na mieste, aby mal vo výhľade aj schody aj výťahové dvere.

„Nie, toto nie je ono!“ ozval sa ženský hlas na medziposchodí nižšie. Nasledovali ťažké kroky, za zábradlím sa objavili dve postavy. Žena okolo štyridsiatky so svetlými vlasmi a tak vysoko položeným nosom akoby na ňom držala postavený kužeľ. V závese kráčal mladý muž s hnedými očami sklamaného psíka, ktorý dnes nebol na prechádzke.

Akonáhle sa mladíkove oči stretli s doktorovými, tak sa jeho tvár rozžiarila do voskovej dobromyseľnosti. Doktor zareagoval obdobne, jeho znepokojená tvár sa zmenila na znepokojenú usmiatu tvár. Tvár ženy zostala rovnaká ako predtým.

„Vy musíte byť tajomníčka pána premiéra, slečna Melicherová, pravda?“ prihovoril sa doktor.

„Pani. A vy ste?“

Vzhliadol na ženu v záklone a bol prekvapený, že ho z toho uhla vôbec vidí.

„Schultz, Peter.“

„Môj asistent, Róbert,“ mávla rukou k asistentovmu pravému uchu, jej nedbalý pohyb mu skoro zrazil okuliare, „komunikovali ste spolu.“

„Teší ma! Vitajte u nás na oddelení afatikov,“ doktor si dal záležať, aby posledné slovo zdôraznil, „Róbert spomínal, že sa zastavíte, aby sme mohli všetko ešte raz prebrať.“

Schultz sa usmial a zostal stáť medzi nimi a dverami na oddelenie.

„Tadiaľto?“ prešla okolo neho tajomníčka.

„Áno, áno, nech sa páči. Ak máte nejaké otázky...“

„Kde máte spoločenskú miestnosť?“ nenechala ho dopovedať.

„Hneď na konci tejto chodby. Nasledujte ma.“

Jeho posledné slová prehlušil zvuk ostrých opätkov. Vyklopkávali pochodom vchod smerom, ktorý naznačil. Schultz sa vydal za nimi.

Prešli cez posuvné automatické dvere a chodbu. Minuli bežné administratívne miestnosti, ktoré každé takéto zariadenie má. Doktor sa opäť rozhovoril až keď prešli okolo kancelárie s ošúchaným štítkom: Dr. Peter Schultz.

„Je nám veľkou ctou! A určite by to bola obrovská česť aj pre našich pacientov keby to vedeli oceniť...Hádam môžeme aj spomaliť, pani Melichérová... Ako sme už s Róbertom preberali, oddelenie sa venuje afatikom. Špecializujeme sa na tie najťažšie formy, zväčša takzvanú globálnu alebo receptívnu afáziu. To znamená, že naši pacienti trpia absolútnou stratou komunikačných schopností. Jednoducho povedané, nie len, že vám nebudú rozumieť, ale aj keď pochopia, čo im chcete povedať, tak nebudú schopní odpovedať.“

Smolní ľudkovia - dostali mozgovú príhodu, nádor či úraz hlavy a zostali takto nemohúci, bez reči, odkázaní na nás. Naši logopédi robia čo môžu, aby týmto chudákom pomohli aspoň sčasti navrátiť reč. Úprimne, väčšinou je to boj s veternými mlynmi. Rozprávajú vlastným jazykom - pantomímou.“

„Je obrovská.“

Tajomníčka sa rozhládla po spoločenskej miestnosti na konci chodby. Pokývala hlavou. Stoličky, stoly, gauče, televízor, pingpongový stôl. A obrovské okná. Mala oči len pre tie okná.

“Toľko svetla,“ rozjímala, „čo je pod oknami? Pódium?“

Schultz prerušil reč a sledoval jej pohľad k malému javisku, kde minulý piatok hrali pacienti nemohru na film Marečku, podejte mi péro. Pri trocha dobrej vôle sa to dalo nazvať predstavením.

„Ideálne,“ prebudila sa v nej dizajnérka, konečne sa usmiala, „toto je ono!“

„Pani Melicherová!“ vkročil do jej predstáv doktor, „obávam sa, že som vám nedostatočne popísal našich pacientov. To nie sú bežní ľudia, ktorí by rozumeli

vašej reči. Oni tu žijú uzavretí pred svetom, nebudú vedieť kto je premiérom, viac ich zaujíma povedať plynulo jedno celé slovo ako politika.“

„Natáčanie sa odohrá tu!“

„Pani tajomníčka, títo ľudia sú pacienti. Nie sú zvyknutí na reflektory a kamery. Mohli by si privodiť psychické problémy.“

„Nemáte pokyny od riaditeľa ústavu? Čítali ste vôbec program?!?“ zamračí sa na doktora tajomníčka.

„Trochu som veril...“

„No tak to pre istotu znova zopakujem. Pán premiér príde o dvanástej, urobí na pódiu krátky prejav s dojatým obecenstvom vašich pacientov, ak bude treba, tak odpovie novinárom na pár otázok, do dvadsať minút je v jedálni na obede a už ho tu neuvídite. Finíto! Chcete mi tvrdiť, že vaši pacienti nevydržia sedieť dvadsať minút a usmievať sa do kamery. Prinajhoršom mu nebudú rozumieť, no čo?“

„To áno, ale občas niektorí dostanú šok.“

„No tak to bude ukážka ťažkého údely ich života a len to zdôrazní ako potrebujú našu pomoc. Čakala by som od vás a aj od nich trochu viac vďačnosti,“ tajomníčkin pohľad páľil, „povedzte im, že vďaka vláde dostanú nové zdravotné zariadenia, pomôcky a viac príspevkov na jedlo a uvidíte ako budú vysmíati od ucha k uchu, nie dvadsať minút, ale celý deň!“

„Povedať im to môžem, no nebudú mi rozumieť,“ vyšlo nevdojak z doktora, no vzápätí to zahovoril, „ja som tým len chcel povedať, že o poschodie nižšie je oddelenie dôchodcov, to bude omnoho lepšie obecenstvo. Možno by bolo vhodnejšie, keby sa prejav odohral v ich spoločenskej miestnosti.“

Žena sa naňho zahľadela ako učiteľka na školáka, ktorý si dnes zabudol prezuvky.

„Vy navrhujete, aby premiér rečnil v tom kumbále o poschodie nižšie? Nemôžem za to, že toto sú jediné veľké priestory v celom domove a navyše s pódium! Príde najmenej päť kameramanov z piatich televízií a ďalší tucet novinárov z najčítanejších periodík. Bol by škandál, keby sa do miestnosti nezmestili a nemohli prejav vidieť.“

Vo vzduchu zostal len mráz bez priestoru na odvrávanie.

„Chápem.“

Chvíľu bolo ticho.

„Nechcete sa s nejakým pacientom zoznámiť?“ pokúsil sa doktor. Poloúsmev, ktorý sa mu podarilo vyčarovať, však rýchlo poklesol. Tajomníčke zazvonil mobil.

„Inokedy,“ odsekla a vzápätí sa už otočila naspäť do chodby, ponárala ruku do kabelky. V päťách jej kráčal verný spoločník, Róbert.

Po oddelení sa rozľahol jej pevný hlas: „Všetko je zariadené.“

Na pódiu sa vypínala národná vlajka so strapcami. Bola tak čistá, že by ju mohli používať ako sterilnú plachtu pri operáciách vlastencov. Vedľa čerstvo vyrezaná trojnožka s obrovskou zmluvou na mieste obrazu. Potom pult s menom premiéra, na ktorom sa tisli mikrofóny z hádam každej televízie či novín v krajine. Pódium strážil polkruh žiariacich reflektorov. Všetko bolo pripravené na príchod premiéra.

Pod pódium sedelo v šere päť radov návštevníkov. Naľavo, novinári so šťuknutými perami a vytiahnutými zápisníkmi. Napravo, afatici so zdravotnými sestrami. Medzi nimi vo vôni zatuchnutých oblekov čakal aj doktor Schultz.

Spoločnosť uzatvárala pani Melicherová s Róbertom na čestných miestach vedľa pódia. V rohoch miestnosti striehlo sedem kameramanov. Dvaja z nich pripravení zaznamenať každú emóciu v hľadisku.

Schultz neraňajkoval a preto si v automate kúpil oriešky, no tak dlho ich neotváral až naňho samé vykukli z vačku. Zastrčil ich naspäť. Nedokázal nič zjesť.

V priestore sa rozľahlo klopanie poltopánok po čerstvo umytej podlahe. Do sály vošli riaditeľ ústavu, premiér, minister práce, sociálnych vecí a rodiny a predseda združenia samospráv. Riaditeľ ukázal premiérovi na vešiak a vzápätí si už premiér sňal svoj jarník, aby obecnstvu odhalil snehobielu košeľu a vyžehlený oblek.

Potom sa riaditeľ usadil vedľa pani Melicherovej, pričom ďalší traja pokračovali ku schodíkom. Vôňa ich kolínskej rozvírila pach zatuchliny, no chvíľu na to už vyšli na pódium a zatuchlina bola nenávratne späť.

Zoradili sa do trojlístka, premiér v strede. Pristúpil k rečníckemu pultíku. Puky na obleku, čerstvo oholená tvár a nagélované vlasy sa vypaľovali v odrazoch svetlometov na sietnice divákov.

Ozval sa nadšený potlesk z radov pacientov. Premiér počkal kým potlesk ustane, napravil mikrofón a zahľadel sa na obecenstvo. Jeho hĺbavý pohľad, jeho pokojná tvár, pod ktorou kolovala premiérska krv, pulzovali až nadprirodzeným rešpektom.

Tajomníčka si spokojne prehodila nohu cez nohu. Doktor sa nervózne zahniezdil, vírili v ňom nepríjemné myšlienky. *Prečo tleskali?*

„Dámy a páni, vítam vás na tlačovej besede a želám krásnu nedeľu. Tu v Domove Svätého Štefana sme sa dnes stretli, aby sme po rokoch odškodnili tých najbezradnejších občanov krajiny, našich dôchodcov a invalidov.

Verím, že tým spoločne zasadíme sociálne semienko za vládou oligarchie, za vládou Toho-koho-netreba-menovať.“

Pár novinárov sa nahlas zasmialo, tajomníčke zvlhli oči. Po jej boku sedel vystretý Róbert a pohľadom strážil miestnosť. Podobne Schultz, ktorý sa pokúšal dešifrovať myšlienky pacientov. Každý z nich pozorne sledoval premiéra.

Vpredu medzi návštevníkmi hlasno zavrzgalo. *Stolička? Alebo má niekto vetry?* Naklonil sa doktor, aby lepšie videl. Nik iný na to nereagoval. Len Róbert, ktorý na doktora udivene hľadel naprieč celou miestnosťou. Potom sa postavil, zvesil ramená a rýchlym krokom odišiel na WC. *Vetry*, odpovedal si doktor.

„Pred očami tu vidím mnoho unavených tvárí. Príliš mnoho. Na jednej strane sú invalidi, ktorým osud nedožičil toľko ako nám ostatným, na druhej dôchodcovia, ktorí celý život dreli. Dreli na nás ostatných, aby sa z nás chlapcov mohli stať chlapi, z dievčat ženy. Dnes sú úplne odkázaní na štát. A ten na nich doteraz kašlal,“ premiér sa otočil od mikrofónu, jeho hlas sa zachvel, „ospravedlňte ma.“

Potom však nadviazal ešte údernejšími slovami. Bol skvelý rečník, tu zodvihol hlas, tam podržal slabiku. Pomaly stúpil do finále, až si v poslednej vete svojej rozpravy o príkorí priložil ruku na srdce a pokorne vzhladol.

Zdalo sa, že prejav dojal, spomedzi zúčastnených sa začali ozývať zvuky. Melichérová sa otočila smerom odkiaľ prichádzali, pripravená utešiť rozcíteneho poslucháča. Rázom jej zmizol úsmev z tváre.

Rehotal sa tam šesťdesiatročný bezvlások, pričom prstom ukazoval priamo na premiéra. *Nebesia, to on vydával ten výzgjúci zvuk*, uvedomil si doktor.

Netrvalo dlho, kvapka smiechu sa zmenila na vlnu. Čoskoro sa rehotal celý rad. Premiér sa však nedal, pokračoval v prejave.

„Preto sme sa vo vláde rozhodli, že zvýšime rozpočet samospráv na sociálne služby o dva milióny eur! Sú to peniaze na jedlo, zdravotné pomôcky, starostlivosť o pacientov. Ale sú to aj peniaze pre personál sociálnych zariadení, ktorý tvrdo pracuje, aby tieto domovy udržal v chode. Poďakujme aj im!“

Smiech sa zmenil na cunami, rozšíril sa do okolitých radov. Novinári si postupne prestávali všímať prejav, namiesto toho sledovali predstavenie v hľadisku. Premiér sa niekoľkokrát zakoktal.

„Čo to má byť?“ dobehla prikrčená tajomníčka.

Doktor sa pozrel na svojich pacientov a bezradne rozhodil rukami, potom však potichu prešiel doprostred zábavy a zastavil sa u najhlučnejšieho z pacientov. Pacient ho najprv nevnímal, aby mu náhodou nič neuniklo, ale keď doktor neodchádzal a navyše mu začal blokovať výhľad, pokúsil sa odpovedať.

„Kom-“ začal slovo.

„Komando. Kombajn. Kométa.“ narýchlo tipoval doktor.

„Kom-“

„Komentátor? Komplot? Komár? Komik?“

„Komik,“ dokončil pacient a znova sa pri tej myšlienke pobavil.

„Komik!?“

„Komik.“

Doktor prehltoľ a otočil zblednutú tvár k tajomníčke.

„No hovorte!“ zavrčala, keď sa vrátil pomedzi stoličky k jej čestnému miestu.

„Pani tajomníčka, naši pacienti si nevedomujú, že sa k ním prihovára premiér.“

Slová z neho vychádzali ako z chlpacej deky.

„Myslia si...no...myslia si, že to je vystúpenie stand-up komika.“

Tajomníčku vystrelilo na nohy: „Je to premiér republiky!“

„Oni ho nepoznajú, pani tajomníčka. Nezaujímajú sa o politiku. Netušia ani kto bol premiérom predtým.“

„Ale čo im môže byť na ňom smiešne?“

„Pacienti nerozumejú jeho slovám, počujú len tón reči, intonáciu, vidia jeho výrazy a gestá. Dokážu vydedukovať mnoho, bez toho aby rozumeli jedinému slovu. Oni nepočujú čo povedať chce, oni vidia čo naozaj hovorí.“

Premiér práve vymenovával všetky existujúce položky, ktoré je možné kúpiť za dva milióny eur. Jeho reč bola stále chaotickejšia a rýchlejšia. Papier ležal na pultíku, realistické ciele na obnovu sociálnych zariadení dočasne zabudnuté.

Tajomníčka preglgla: „Stále nerozumiem.“

Doktor stratil zábrany: „Normálni ľudia sú opantaní jeho medovými slovami, ale oni vidia, len umelý prejav a gestá. Doslova ich dojíma k smiechu.“

„Okamžite im to vysvetlite!“

„Ale ako?“ doktor obrátil dlane.

Tajomníčka prebehla k predným kameramanom a vyslovene im zakázala natáčať obecnosť. Neprotestovali, záberov už mali aj tak dostatok. Potom si zo svojho miesta raz sadla, raz vstala. Stále dokola. Ak by mala na nose kužeľ, ako sa celý čas doktorovi zdalo, určite by jej teraz spadol.

Z pódia sa ozvalo: „Priatelia, takto pred vami tu stojíme traja muži s pokorou v srdciach.“

Jednému z divákovi vyhrkli slzy, druhému vyskočil sopeľ z nosa, frkol na pódium. Od plafóna sa odrážal hurónsky smiech.

„Hehe,“ premiér si potiahol límček, „dovoľte, aby sme pred vašimi očami takto symbolicky slávnostne podpísali túto zmluvu.“

Doktor Schultz rezignoval. Oprel sa o stoličku a už len sledoval predstavenie pred svojimi očami. Sledoval prvý plán, kde poskakovala pani Melicherová, druhý plán, kde novinári ani nežmurkali, aby zachytili všetko okolo seba, a tretí plán, kde premiér, za ohlušujúceho smiechu afatikov, pristúpil k zmluve na trojnožke a

podpísal ju, ako keď maliar posledným ťahom štetca dokončuje svoje vrcholné dielo.

„Životná rola,“ premýšľal doktor nahlas a rukou načrel do otvorených orieškov.